

Opinia Rady Prawnej KEP
nt. „Zasad działania Komisji niezależnych ekspertów do zbadania zjawiska
wykorzystywania seksualnego osób małoletnich w Kościele katolickim w Polsce”

Podczas 394. Zebrania Plenarnego, odbywającego się w Warszawie 13-14 marca 2023 r. Konferencja Episkopatu Polski wyraziła „wolę powołania Zespołu kościelnego do zbadania problemu wykorzystania seksualnego małoletnich przez niektórych duchownych” (uchwała nr 33/394/2023). Z protokołu obrad wynika, że chodziło o komisję historyczną.

14 czerwca 2023 r. w czasie Zebrania Plenarnego KEP w Lidzbarku Warmińskim, abp Wojciech Polak podczas swojego wystąpienia przedstawił m.in. wniosek objęcia badaniami okresu od 1945 r. do momentu powołania komisji, twierdząc że „nie da się zbadać tylko przeszłości, nie odnosząc się do teraźniejszości, ponieważ sprawy, które wydają się tylko historyczne, ostatecznie takimi nie są, gdyż często prowadzą do konieczności podjęcia działań dzisiaj”. Po dyskusji, Przewodniczący KEP podjął głosowanie nad przyjęciem przedstawionej propozycji. Wniosek został przegłosowany przez biskupów obecnych na sali. W związku z tym, że głosowanie było przeprowadzone *ad hoc* przez podniesienie ręki – bez wcześniejszego uprzedzenia, że sprawa ma podlegać głosowaniu – uchwała w tej kwestii nie została spisana i charakter podjętej decyzji budzi wątpliwości.

W związku z powyższym, Rada Prawna KEP proponuje ponowne głosowanie i określenie w sposób jasny charakteru komisji „bez względu na jakiegokolwiek przeciwnie postanowienia”. Będzie to najprostszy sposób wyjaśnienia wątpliwości i sprzecznych informacji.

Ogólne wątpliwości i zarzuty Rady Prawnej KEP odnośnie do przedstawionych projektów „Zasad działania Komisji niezależnych ekspertów do zbadania zjawiska wykorzystywania seksualnego osób małoletnich w Kościele katolickim w Polsce” oraz jej Statutu – oprócz wskazanej powyżej wątpliwości co do jej charakteru – dotyczą następujących kwestii:

1. Komisja funkcjonująca według proponowanych „Zasad...” miałaby charakter śledczy a nie naukowo-historyczny, o czym świadczy m.in.:
 - a. możliwość przesłuchań, nazywanych wysłuchaniami (art. II, ust. 2, pkt 5), nie wykluczając wzywania biskupów (art. IV, ust. 2 i 5);
 - b. analiza dotychczasowej praktyki postępowania w diecezjach oraz instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostolskiego (art. II, ust. 3, pkt 1), która bez jasnych zasad może przerodzić się w ocenę obowiązujących przepisów i działań lub swego rodzaju osąd nad poszczególnymi przełożonymi kościelnymi, do czego kompetentna jest Stolica Apostolska;
 - c. mandat do podjęcia współpracy z organizacjami pozarządowymi (art. IV ust. 9 pkt 6) lub osobami fizycznymi (art. VIII, ust. 13) bez określenia kryteriów owej współpracy dopuszcza możliwość wzięcia udziału w pracach komisji przez osoby, które niekoniecznie mają na względzie dobro i wiarygodność Kościoła.

2. Negatywna dla Kościoła interpretacja zapisów „Zasad...” jest niestety dopuszczalna ze względu na brak innych dokumentów, określających funkcjonowanie komisji. Dopiero projektowana komisja je stworzy (art. III, zasada nr 2; art. V, ust. 4), a pewne regulacje zostały przesunięte do późniejszych ustaleń (art. V ust. 3). Zdaniem Rady Prawnej, jeszcze przed powołaniem komisji, konieczne jest opracowanie szczegółowych przepisów określających sposób pracy.
3. „Zasady...” wskazują na źródła finansowania komisji, które – oprócz funduszy pozyskiwanych z konferencji zakonnych – opierają się na środkach diecezji oraz duchownych. Komisja ma funkcjonować dzięki środkom finansowym z Konferencji Episkopatu Polski (art. IX ust. 1) i Fundacji Świętego Józefa KEP (art. IX ust. 2), a te przecież są finansowane ze środków diecezji i duchownych. Ponadto badania archiwów diecezjalnych i zakonnych zostaną sfinansowane ze środków poszczególnych diecezji i jurysdykcji zakonnych (art. IX ust. 4). Nikt nie podał chociażby szacowanych kosztów pracy komisji.
4. Pozostałe kwestie:
 - a. brak możliwości weryfikacji oskarżeń osób deklarujących się jako pokrzywdzone;
 - b. opisanie kazusów w końcowym raporcie w sposób umożliwiający identyfikację osób;
 - c. niebezpieczeństwo ahistorycznego i zbyt szerokiego ujęcia zjawiska („Zasady...” wspominają o „osobach pełniących urzędy i zadania w Kościele” – art. 1 ust. 1);
 - d. zebrany przez Komisję materiał może posłużyć do pozwów cywilnych przeciwko podmiotom kościelnym;
 - e. nie wiadomo jaka jest oficjalna opinia Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich i Konferencji Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych, które jeszcze nie zapoznały się z projektem „Zasad...”, a wyrażały opinie na temat ogólnej koncepcji powołania komisji; uchwały konferencji zakonnych akceptujące przedłożone projekty dokumentów są konieczne do podejmowania głosowania w tej sprawie przez KEP;
 - f. większość konsultorów Rady Prawnej podtrzymuje stanowisko o konieczności zwrócenia się do Stolicy Apostolskiej o opinię w niniejszej sprawie;
 - g. część konsultorów Rady Prawnej współpracowała z członkami zespołu opracowującego „Zasady...” w celu poprawienia dokumentu, jednakże okazało się to niemożliwe z powodu błędu co do podstawowych założeń i charakteru Komisji.

Podsumowując, Rada Prawna KEP opiniuje negatywnie „Zasady działania Komisji niezależnych ekspertów do zbadania zjawiska wykorzystywania seksualnego osób małoletnich w Kościele katolickim w Polsce” i rekomenduje Konferencji Episkopatu Polski niepowoływanie Komisji, która miałaby działać na podstawie przedłożonego dokumentu.